

Szerkesztői jegyzet

A késő ősz évtizedek óta az országos szakmai konferenciák idősza, amire a nevelés-oktatás közügyei iránt érdeklődők várakozással teli reménységgel tekintenek. Idén a várakozást az is fokozta, hogy a világjárvány tavaly az online térbe vagy a teljes elhagyásra kényszerítette a hagyományos rendezvényeket. Sokan hiányolták már a személyes találkozásokat és a hivatalos programokat követő spontán és őszinte hangvételi vitafórumokat. Sajnos a járvány idén ősze sem múlt ki, így a személyes jelenlétre épülő rendezvények nemegyszer online programokat is beiktattak. Minden tisztelem a konferenciaszervezők, akik, dacolva a vírusfenyegetettség bizonytalanságával, ha kellett, többször is átszervezték a maguk rendezvényeit.

A konferenciák jelentőségének fölértékelődése még a 1980-as évek második felében indult meg, amikor a program, a szervezés és a kommunikáció kezdetleges és – akkori szóhasználattal élve – amatőrvolt. De a magára találó civil kurázi különféle megnyilvánulásai (spontán közbeszólások, vastapsok, kritikus szembesítések és heves, szenvedélyes viták stb.) átrajzolták az eredeti forgatókönyveket, és nemegyszer kényelmetlen helyzetbe hozták a regnáló hatalom túlélésre játszó bürokratáit. Tüzesek, elszántak voltak a tekintetek, fésületlenek a hozzászólások. Mindenki egy jobb korszak jöttében reménykedett. Aztán jött a tárgyalásos elitváltás, és tovább erősödött az oktatás szeplőinek szakmai öntudata, bátorsága. Emlékszem a '90-es évek eleji, több száz fős gólyavári történelemtanári konferenciára, ahol az első hozzászóló a pulpituson ülő akkori minisztert nyersen és határozottan azonnali lemondásra szólította fel. Miként hozzászólásában kifejtette: elfogadhatatlannak tartja, hogy a tárca vezetője nem képviseli kellőképpen a kormányban a pedagógusok érdekeit. A felszólalást dübörgő taps és egyetértő morajlás kísérte. A hozzászólót a teremben szinte mindenki bátornak és egyben követendő példának tekintette. Semmi óvatoskodás és alaposkodás, köntörfalazás: ami a szívéen, az a száján. A hozzászóló ünneplése közben magamban azon

morfondíroztam, hogy a harcias felszólaló vajon saját iskolája igazgatóját, munkaadóját is fel merné-e szólítani ilyen kendőzetlenül a lemondásra? Bátor tette már az alattvalói attitűdtől való felszabadulást, a pedagógusok polgári öntudatra ébredését jelzi-e, vagy csak a tehetetlenség érzésének pótcselekvése?

Ez már nagyon régen történt, a mai viszonyok már csak díszleteikben emlékeztetnek az akkorakra. Azóta több száz kilónyi oktatási jogszabály és különféle tervezet, országos és helyi tanterv és program kötött ki a valóságos és virtuális iratmegsemmisítőkben.

A konferenciák is megváltoztak, eltűntek az esetlegességek, kiszámíthatatlanságok. Minden professzionista lett. A meghirdetés, a szervezés, a program, az előadók és résztvevők kiválasztása és kommunikációjuk is. Ezt mutatta az idén őszi konferenciasorozat is: volt itt minden, mi szem-szajnak ingere! Profi sajtótájékoztatók és drága molinók, részletes és rövidített programfüzetek, absztraktkötetek és tömegek előtt zajló plenáris előadások, változatos szekcióprogramok, kerekasztal-beszélgetések, fogadások, koszorúzások, köszöntések, sőt még értékes konferenciaajándékokat is lehetett kapni. Teret kapott az oktatáspolitikai, a neveléstudomány, a pedagógusképzés problematikája, a különböző innovációk és kutatási eredmények disszeminációja. Felléptek miniszterek, államtitkárok, elnökök és igazgatók, nemzetközi és hazai szaktekintélyek, kutatók, elemzők és értékelők, doktoranduszok és pedagógusok. Tanulságosak voltak a nemzetközi előadók problémafelvetései és a covidjárvány első szakaszának kutatási anyagai. Bár néhol a mintaválasztás és a kutatási körülmények, módszerek taglalása nagyobb teret kapott, mint az eredmények bemutatása. A hivatalos potentátok – meghívásuk legitimitációt és anyagi támogatást ér – előre felvett videoanyaggal és az online térben voltak jelen, s, a kötelező eredménykommunikáció mellett, anélkül, hogy a korábbi tervek, programok végrehajtását érdemben elemezték volna, a jövőre vonatkozó nagyívű víziókat fogalmaztak meg.

Olyan általános célkitűzéseket – versenyképesség, minőség, esélyteremtés, méltányosság –, amelyek kizárták a kritikai hozzáállást, a heves viták kialakulását. Nem is nagyon fordult elő ilyen zabolátlanság, még az ellentmondásokat felszínre hozni szándékozó kerekasztalok esetében sem. A '90-es évek érzelmileg túlfűtött tanácskozásainak, parázs vitáinak vágyát kioltotta a közéleti viszonyok átszabása, az oktatási ügyek parkolópályára állítása, a korábban kivívott autonómiák, szakmai műhelyek módszeres felszámolása. Az óvatoskodás, az öngigazolás, a megfelelni akarás, az öncélúság, a mellébeszélés, az elhallgatás, a kényes kérdések/ témák kerülése, a tényekkel, adatokkal, szavakkal való bővészkedés dominált, és kimondhatatlanul hiányzott *az a szenvedély, amelyet a jobbitásban való erős hit táplál.*

Pedig lenne és kellene mit magas érzelmi hőfokon megbeszelnünk! Mert egyre riasztó hírek jönnek az iskola világából. Nagy bajban vannak a gyerekek és a pedagógusok egyaránt. A megfelelési, teljesítmény- és versenykényszer, az erő kultuszának terjedése, a szociális érzékenység háttérbe szorítása következtében mind több gyermek válik szorongóvá és magányossá. Riasztó híreket hallani kamaszok zaklatásáról és növekvő számú öngyilkossági kísérletről. Az már nem is hír, hogy az iskolai tanulás már nem érték, a legtehetségesebbek továbbtanulásukat már külföldön tervezik, mert nem hisznek a teljesítményalapú hazai érvényesülésben. A pedagógusok évtizedes, Don Quijote-i szélmalomharca a társadalmi, anyagi és szakmai elismerésért végpontjához érkezett. Élet-, és munkakörülményeik romlása, az oktatás ügyének kiüresítése már a legjobb iskolákban is sztrájkhangulatot eredményezett. A források erodálása, a tömeges pályaelhagyás és a kiegészítés, összekapcsolódva a jobbitási illúziók elvesztésével, sajnos téves megoldási hiedelmek (pl. a gyerekek kiválogatása, folyamatos szűrése) általánossá válását eredményezték. Miközben a digitális oktatás kísérőjelenségeként tovább nőttek az oktatási esélyegyenlőtlenségek, területi és

társadalmi szinten egyaránt, tovább nyílt az iskolák, gyermekek lehetőségei/teljesítményei közötti olló. A kasztosodás, és ezzel összefüggésben a társadalmi tőke leértékelődési folyamata megállíthatatlannak tűnik. A jövő építése helyett az utolsó értékes tartalékainkat váltjuk aprópénzre a kevesek kiváltságainak megőrzése érdekében.

A jobbitás hitétől megfosztott közegben egyre kevesebbet zavar az adatokkal, szavakkal való bővészkedés, a ködösítés, a valódi problémák zárójelbe tétele, a megszenvedett személyes történetek kibeszélésének, a késhegyig menő viták megvívásának hiánya. Pedig ezek nélkül a konferenciák sajnálatosan elveszítik eredeti értelmüket, a szervezők, résztvevők jóakarata és felkészültsége ellenére. Továbbá mindannyian akaratlanul teremtoivé és részeseeivé válunk – kritikus kételkedő és ujjongó egyetértő egyaránt – egy nagy ön- és közbecsapáson alapuló színjátéknak, amely egy reményeitől megfosztott, kényszerek között vergődő, átvert és megalázott, infantilizálódó közösség (generáció) „haláltáncra, amelyben a gyerekek a felnőttek álságos világának kiszolgáltatottjai, élethazugságaik eszenvedői”.

Elnézést a haláltáncért, és felkavaró zárómondatért. Egyoldalú, leegyszerűsítő és igazságtalan. Közönséges csempészárú. A negyven éve általam rendezett *A tavasz ébredése* gyerektragédia kritikájából csempésztem ide. Kedves Olvasó, felejtse is el! Nem aktuális. Vegyük tudomásul: a mai viszonyok között minden jobb sorsra érdemes konferencia, intézmény és szereplő viselkedése érthető, és számos tényezővel megmagyarázható. Nem is szeretnék senkit és semmit pellengérré állítani – egyébként is magammal kellene kezdenem a korábban elkövetett megalkuvásokért, tévedéseimért, vétségeimért, mulasztásaimért. Tehát részemről minden mai játsszma megbocsátható, és minden szereplő fölmenthető. Csak egy a bökkenő: *az igazi* ítéletet nem én, hanem majd *az utókor fogja kimondani* – remélem, mindannyiunkról és kendőzetlenül.

Kaposi József

élet és iskola, élet-iskola, életiskola, iskola és élet, iskola-élet, iskolaélet

Nyári nap a burai tanodában, malmozunk. Viktor – nomen non est omen – vesztésre áll. Kérelősen felnéz a játékrabláról: Ne verjen meg, játsszunk még! És ezzel feladja a leckét: úgy lépegetni, hogy minél tovább tartson a játék.

Rablórövizni tanulunk, a gyerekek kezdik meglátni a francia kártya négy formája közötti különbséget, tanulgatjuk a J-Q-K-A sorozatot. A próbakörben nézzük egymás lapjait, közösen gondolkozunk. A következő körben ebből kiindulva Vivi az öccse lapjaiba sandít, segít neki. Pikk nyolcas, pikk tízes. – Nekem van ilyen fekete szív kilencesem, átadhatom neki? - kérdezi, reménykedve, hogy a tekintélyszemély megengedi. Ettől kezdve így játsszuk: lehet lapokat cserélni egymás közt, ha a másiknak pont olyan van, ami egy sorozat lerakásához kéne.

Így tanulom tőlük, milyen az igazi kooperatív játék.

*

Nyár végi programok burai fiatalokkal, énekverseny, szavalóverseny, akadálypálya, Ki-Mit-Tud.

A második kis Flóra népdalt ad elő, rettenetes hamisan, a nagyok mégis tizből tíz pontot szavaznak meg neki biztatóan, komolyan csodálom ezeket a burai gyerekeket.

Zöld az erdő, zöld a hegy is, a szerencse jön is megy is, gondok kése kusu babám, éneklí Vivi. Ez úgy van igazából, hogy húsunkba vág. Mintha beledöfnél egy kést a karodba – győzködöm Vivit. Én ezt csak így tudom, mondja ő, elbizonytalanodva, mintha valami lehetetlent kérnék tőle. (Szárnyati Géza malacra, hát legyen, törődöm bele én). És Vivi énekel, úgy, hogy a hallgatósággal érezzük, valami igazán szépnek vagyunk a részesei. Tudja ő maga is, hogy amit most alkot, az érték, de egy kicsit túl magasan kezdi, ezért a cigány himnuszba néhány hamis hang kerül, olyan lesz, mint a keret, amiben együtt vagyunk: egy nyűglődős pályázat előírt tevékenysége (kötelezően megvalósítandó, ledokumentált, teljesítésigazol). És nincs, aki értene ehhez, aki kicsit csiszolni tudna Vivi technikáján, és megtanítaná rá, hogy amit énekel, az teljesen tiszta legyen.

Amira, az érzelmeit Tiktok-videók és népszerű, Facebookon terjedő idézetek kifejezéseibe öntő, s talán valóban akként átélő Amira NorB *Divatmajmok* c. számát adja elő, amit egy Koncz Zsuzsa-dal követ (honnét ismerheti?). Megdöbbenő, ahogyan Amira átadja magát ezeknek a szövegeknek és dallamoknak, ha gagyi, az ő előadása is divatmajmokodás lesz, ha viszont jó, akkor érték. Milyen felelősségünk lenne, hogy jó művekkel vegyük körbe őket. (Amira másnap szaval, azt is gyönyörűen, egy Aranyosi Ervin-verset, itt felénk az iskolák közötti szavalóversenyek közkedvelt szerzője ez a modernkori Szabolcska Mihály, egyszerű és tiszta nóta, gólyafészek, háztető, nincsen benne semmi, ámde az legalább érthető, ezt kapják tőlünk a gyerekek). Magától értetődő csendben ül a gyerekcsapat, hallgatjuk, amit Amira szinte átlényegülve előad nekünk: Hej tulipán, tulipán, Ez a hely az én hazám, Ide jöttem világra, Remélem, nem hiába.

Bozsik Viola kézírata, Tiszabura, 2019. augusztus

MAGYAR
PEDAGÓGIAI
TÁRSASÁG